

FIATALOK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN A 21. SZÁZAD ELEJÉN

A Nemzetstratégiai Kutatóintézet és a PTE BTK Demográfia és Szociológia PhD Iskola által
2018. október 26–27-én megrendezett II. Doktorandusz Konferenciájának
előadásait összefoglaló tanulmánykötet

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

KÁRPÁT-HAZA SZEMLE SOROZAT

FIATALOK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN
A 21. SZÁZAD ELEJÉN

Nemzetstratégiai Kutatóintézet
Budapest, 2019

KÁRPÁT-HAZA SZEMLE 13.

KIADJA A NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

Felelős kiadó: Szász Jenő, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke

Szerkesztő:

Kovács Teréz, Molnár Gergely

A szerkesztő munkatársa:

Ress Boglárka

Kiadványtervezés, nyomdai előkészítés: Grafcom Media Kft.

Nemzetstratégiai Kutatóintézet © 2019, Budapest

Szerzők, előadók:

Déri András, Erát Dávid, Frigy Szabolcs, Gábrity Molnár Irén, Gulyás Barnabás,
Hires-László Kornélia, Kovács Teréz, Ladancsik Tibor, Molnár Gergely,
Mrva Marianna, Rövid Irén, Székely Levente

Minden jog fenntartva.

A kötetben megjelent írások tartalma nem feltétlenül tükrözi a kiadó álláspontját.

A borítón szereplő képek:

1. kép: Kérdőívvezés az agárdi EFOTT Fesztiválon
2. kép: Érettségi felkészítő képzés Székelyudvarhelyen
3. kép: Ausztriai magyar fiatalok a németországi regös cserkész táborban

Készült az e-Print Magyarország Zrt.-nél A/4 formátumban.

ISBN 978-615-5639-19-7 ISSN 2064-6372

TARTALOM

BEVEZETŐ	7
KOVÁCS TERÉZ	7
ELSŐ RÉSZ: A FIATALOK NÉHÁNY TÁRSADALMI JELLEMZŐJE A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN	13
SZÉKELY LEVENTE A Kárpát-medencei magyar fiatalok fontosabb jellemzői	13
MOLNÁR GERGELY Szempontok a Kárpát-medencei fiatalok vándorlásának vizsgálatára	25
ERÁT DÁVID Párválasztás a kelet-közép-európai fiatalok körében	38
RÖVID IRÉN „Hát én immár kit válasszak?” – Pillanatkép a magyarországi szinglikről a népszámlálási adatok alapján	50
DÉRI ANDRÁS – GULYÁS BARNABÁS Települési ifjúsági munka: realitások és lehetőségek	64
MÁSODIK RÉSZ: A HATÁRON TÚLI MAGYAR FIATALOK	76
FRIGY SZABOLCS Az erdélyi/romániai magyar fiatalok társadalmi helyzete és kilátásai	76
MRVA MARIANNA A szlovákiai magyar fiatalok társadalmi helyzete és kilátásai	87
GÁBRITY MOLNÁR IRÉN A vajdasági magyar fiatalok társadalmi kilátásai (közérzetmérés)	100
HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA A kárpátaljai magyar fiatalok társadalmi helyzete és kilátásai	114
LADANCSIK TIBOR Asszimilációs viták a vegyes házasságokról	129
KÖTETÜNK SZERZŐI	139

HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR FIATALOK TÁRSADALMI HELYZETE ÉS KILÁTÁSAI

1. Bevezető

A kárpátaljai magyar fiatalok helyzetéről képet adni az egyik legnagyobb kihívás, annak ellenére, hogy az utóbbi három-négy évben több – elsősorban szociológiai – kutatás zajlott a térségben. Csernicskó Istvánnal közösen (Csernicskó–Hires-László 2017) készített tanulmányunkban be is mutatjuk azokat a kutatásokat, valamint azok megállapításait, amelyeket eddig a kárpátaljai magyar fiatalok helyzetének a feltérképezése céljából végeztek. Az elmúlt öt-hat évben a kárpátaljai magyarság körében végzett kutatások a korábbi évek pangása után újra-éledtek: a *Tandem 2016* (FERENC-MOLNÁR 2017), a *Summa 2017* (TÁTRAI et al. 2018), a *GeneZYs 2015* (PAPP Z. (szerk.) 2017) és a *Magyar Ifjúság Kutatás 2016*, ezek közül a két utóbbi kutatás célcsoportja konkrétan az ifjúság volt. Mindazok ellenére, hogy az azt megelőző 15 évben olyan alapossággal nem készült egyetlen felmérés sem a kárpátaljai magyar fiatalságról, mint a MOZAIK 2001, mára az egymást követő kutatások eredményeiből is nagyon nehéz egy olyan képet mutatni a fiatalokról, amely „teljes” és „valós” lenne. A gondot minden kutatás esetében az jelenti, hogy Ukrajnában 2001-ben szerveztek utoljára népszámlást, és rendszeresen elnapolják annak megvalósítását. A népszámlálási adatok hiánya miatt a minták kialakításában csak megbecsülni tudjuk az alapsokaság nagyságát, valamint azok legfontosabb jellemzőit.

Mielőtt elkezdenénk az elemzésünket, néhány aktuális társadalmi folyamatra érdemes kitérnünk, melyek közelebb hoznak minket a folyamatok értelmezéséhez. A kárpátaljai magyarság sokáig élte a rendszerváltás után kialakított sajátosan nehéz életét, különböző megélhetési

stratégiákat dolgozva ki magának (HIRES-LÁSZLÓ 2018), és ebben a folyamatban egy statikusnak mondható életforma alakult ki. Mára ez a statikusság eltűnt; a változást elsősorban két társadalmi, politikai folyamat idézte elő:

Egyrészt az Ukrajnában kialakult gazdasági és politikai események következtében a jövőtervezés egyre bizonytalanabbá vált, és ez a kiszámíthatatlanság napról-napra fokozódik a különböző kisebbségi népcsoportok életét elnyomó törvénykezések, valamint az egyre rosszabb minőségű társadalmi-politikai támogatások következtében.

Másrészt az egész Európában már korábban is tapasztalt munkaerő-migráció hulláma a kárpátaljai magyarokat is elérte, és a világ megnyílt immár nemcsak a kárpátaljai magyarság, hanem az ukrán lakosság számára is (HIRES-LÁSZLÓ 2017).

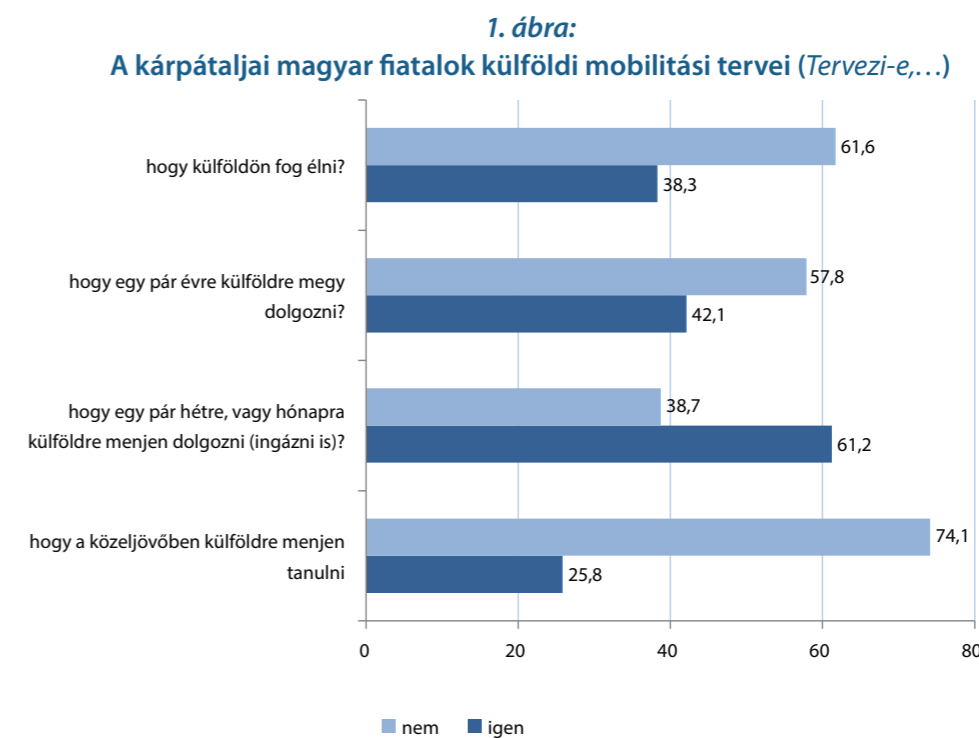
Az új belpolitikai helyzetnek köszönhetően 2014 óta a korábban kidolgozott megélhetési stratégiák legtöbb esetben alkalmatlannak bizonyultak, így akik nem tudtak alkalmazkodni az új helyzethez (vagy csak jobbra vágytak), azok számára a migráció jelentette a megoldást. A mobilitás tehát teljesen átrajzolta az emberek megélhetési szokásait, stratégiáit, illetve értékrendjét is. A korábban statikusságra berendezkedett kárpátaljai magyarság számára kihívást jelent lépést tartani a számukra megnyílt nagybetűs világgal. Tehát egy folyamatos változást él meg a kárpátaljai magyarság. A továbbiakban a kárpátaljai magyar fiatalok bemutatásánál három fontosabb témakört szeretnék ismertetni, amelyek a jelenlegi helyzetben fokozottan hangsúlyossá válnak: *migrációs tendenciák, a fiatalok jelenlegi családi állapota és gyermekvállalása, valamint az értékrend/identitás.*

A fiatalok lehetőségeinek vizsgálatát két aspektus felől szokás legtöbbször bemutatni. Az ifjúságszociológiában a *kultúraalapú* megközelítés segítségével arra próbálnak választ adni, hogy a különböző kulturális jellemzők, csoportok és események milyen hatással vannak a fiatalok identitásának alakulására. A másik igen fontos irányzat az *átmenetelmélet*, amelyben sokkal fontosabb, hogy a társadalmi intézményrendszerekbe való belépést milyen tendenciák befolyásolják, vagyis a fiatalok mikor vállalnak felelősséget, vagyis alapítanak családot vagy lépnek be a munkaerőpiacra (SZANYI F. 2018). Annak ellenére, hogy a két elmélet két egymással szemben álló iskolát és módszertani megközelítést jelent, a kiemelt témakörök bemutatása mindkét megközelítést igényli. Elemzésünk során nem használjuk a generációs vagy a szubkultúra-elméleteket, melyek szintén bevált megközelítések. Vagyis fontosnak tartjuk mind a társadalmi intézményekbe való beágyazottság, mind az identitás alakulásában releváns témakörök bemutatását elemzésünkben. A kultúraalapú megközelítés mentén fontossá válik a szubkultúrák vizsgálata, ahol a hangsúly azon a meglátáson van, hogy a kulturális fogyasztás egy kollektív tudat kialakításában játszik fontos szerepet, és ezen keresztül a benne aktívan résztvevőknek bizonyos fokú hatalomgyakorlásra vagy éppenséggel szembenállásra van módjuk. A hangsúly a fogyasztáson

van, amely nagyon szerteágazó terület, ahogy maga a kultúra fogalma is egy sokrétű fogalom. A szubkultúrák vizsgálatán keresztül kiértékelésre kerül a szabadidő eltöltése, a fogyasztás, a média, az autentikusság, a társadalmi változást is érzékeltető területek. Az átmenetelmélet lényege, hogy az iskolából a munkaerőpiacra történő átmenet milyen formában történik és mikor. A munkaerőpiacon betöltött szerep olyan egzisztenciális lehetőséget kínál a fiatalok számára, hogy önálló családalapításban is gondolkozhatnak (SZANYI F. 2018).

2. Migrációs tendenciák

A Magyar Ifjúság Kutatás 2016 adatai szerint a külföldön dolgozó kárpátaljai fiatalok elsősorban Csehországban, illetve Magyarországon vállalnak munkát, elenyésző számban került még említésre Németország, Szlovákia, Hollandia és Ausztria. Arra a kérdésre, hogy dolgozott-e eddig Magyarországon, 108 adatközlő (a válaszadók 22%-a) válaszolt igennel, és arra, hogy a jövőben tervez-e, 362 fő (80%). Más külföldön eddig 104 válaszadó (21%) dolgozott, és a jövőben 342-en (76%) szeretnének. 260 adatközlőnek (42%) már konkrét elképzelési vannak és a közeljövőben pár évre külföldre megy dolgozni; 110-en (26%) külföldön tanulni,

Magyar Ifjúság Kutatás 2016, N=427, válaszok %-ban

1. táblázat:

A kivándorlásukat biztosnak gondoló személyek célországa

	Ukrajna/ Kárpátalja	Szerbia/ Vajdaság	Szlovákia/ Felvidék	Románia/ Erdély	Összesen
Magyarországon	68%	28%	22%	25%	34%
Nyugat-európai országban	15%	45%	37%	32%	32%
Európán kívüli országban	4%	14%	18%	10%	10%
Egyéb	2%	3%	7%	4%	4%
Nem tudja / nem válaszolt	11%	10%	22%	29%	21%
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%

Forrás: GeneZys2015, Papp Z. et al. 2017: 228

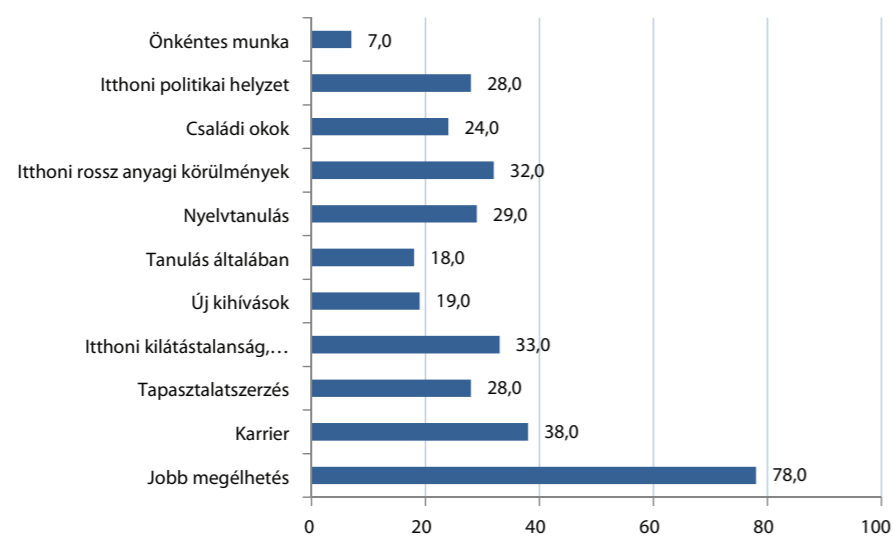
143-an (38%) külföldön élni terveznek (1. ábra). A 2015-ben végzett GeneZys kutatás alapján a megkérdezett fiatalok 11%-a szeretne elköltözni egy másik országba, és kiemelkedő szerepet kapott a kárpátaljai magyar fiatalok körében Magyarország (68%) a többi régió adataihoz képest (PAPP, Z et al. 2017: 228) (1. táblázat).

Megvizsgáltuk, hogy a családi állapot szerint miként oszlanak meg a fenti kategóriák, és azt láthattuk, hogy a külföldi munkavállalás tekintetében a házasság itthon tartó erőként jelenik meg: az egyedülállók fele itthon maradna munkát keresni, fele külföldön próbálna szerencsét, míg a házasságban élők közel háromnegyede nem vágná bele. Nemek szerinti

bontásban csak a külföldi munkavállalás tekintetében láthatunk lényeges eltérést: a férfiak nagyobb valószínűséggel vállalnak hosszabb (48%) vagy rövidebb (68%) időre munkát, míg a nőknél ugyanez 35–54%. A nemek közötti különbségek összehasonlításakor a külföldön tervezett továbbtanulás és a külföldön élés kapcsán lényeges eltérést nem tapasztaltunk, vagyis a társadalmi nem nincs hatással erre a két mobilitási tényezőre. A jelenleg munkaerőpiacon aktív fiatalok (akik már nem tanulnak), 229 fő adatközlő körében megvizsgáltuk, hogy az iskolai végzettség milyen hatással van az elvándorlásra. Az alacsony elemszám miatt lényeges eltéréseket nehéz kimutatni, ám néhány tendencia megfogalmazható, mégpedig

2. ábra:

A kárpátaljai magyar fiatalok külföldi mobilitásának okai

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2016, N=344, válaszok %-ban

elsősorban leginkább a középfokú végzettséggel rendelkezők gondolkodnak a külföldi munkavállalásban, és a külföldön élés leginkább a felsőfokú végzettségűeket vonzza.

A jobb megélhetés iránti vágy nemcsak a kárpátaljai magyarság fiataljainál ilyen kimagasló tendencia (78%). A kutatást szervező Társadalomkutató Kft. összehasonlító elemzéseiből⁵⁹ is az derül ki, hogy szinte minden régióban hasonlóan kimagasló okként jelentkezik a külföldi jobb megélhetés, amellyel párhuzamosan a karrierépítés is megnevezésre kerül. A nyelvtanulás igen alacsony értéket kapott azok körében, akik terveznek külföldön munkát vállalni vagy már végeztek is külföldön munkát. Ennek oka, hogy elsősorban Magyarországot jelölik meg célországként a kárpátaljai magyar fiatalok, és ezt a jelenséget a migrációkutatással foglalkozó szakirodalomban többféle címkével is illetik, melyek eltérő meglátásokat is tükröznek: „hazatérő migránsok”, „ambivalens anyaország”, „távoli rokon” és „otthonról haza?” (lásd bővebben FEISHMIDT–ZAKARIÁS 2010).

A Magyar Ifjúság Kutatás 2016-ban megkérdezett 500 fiatalja közül 196 adatközlő még tanult (bővebb elemzést a fiatalok tanulmányairól lásd Bokányi–Gyorgyovich–Pillók 2018). A még tanulók tervei más-ként alakulnak a külföldi munkavállalás tekintetében: a külföldi és a magyarországi munkavállalást két külön változóval mérték, így akár egyszerre mindkettőt megjelölheték a válaszadók. A tanuló válaszadó fiatalok (174 adatközlő) 82%-a Magyarországon, 84%-a más külföldi országban szeretne dolgozni, míg a diákok fele látja elképzelhetőnek a külföldi életet vagy a továbbtanulást. Ami a külföldi munkavállalás okait illeti, a még tanuló fiatalok körében is elsődleges szempont a jobb megélhetés, majd ezt követően jelenik meg a nyelvtanulás és a karrier szempontja, amely már sokkal magasabb és megegyező értéket kapott (43–43%). A külföldi tanulás helyszínéül is csak Magyarországot említik Kárpátalján a fiatalok: 17 aktív kereső és 22 tanuló nyilatkozta ezt. Egyre kevesebb diák választja az itthon tanulás lehetőségét, és egyre többen kívánnak külföldön, pontosabban magyarországi gimnáziumban, felsőoktatási intézményben továbbtanulni. Ebben a folyamatban markáns erővel hat az ország bizonytalan helyzete, a fiúk esetében a sorozások elől való

menekülés, valamint az a kötelezővé tett emeltszintű érettségi, amelyet ukrán nyelven a legtöbb diák nem tud teljesíteni (CSERNICSKÓ 2015, PALLAY 2014).

Amennyiben összehasonlítjuk a különböző Kárpát-medencei nemzetrészek körében elvégzett kutatások migrációs hajlandóságának tendenciáit, akkor láthatjuk, hogy a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 adatai szerint a kárpátaljai magyar fiatalok mutatnak legnagyobb potenciált a magyarországi (73%) vagy külföldi munkavállalásra (68%), őket követik a vajdaságiak (60 és 53%), az erdélyiek (57 és 47%) majd legvégül a felvidékiek (40 és 39 %). A magyarországi fiatalok esetében a megkérdezett 8000 közül 47% tervez külföldi munkavállalást (Bokányi és mts. 2018: 160–161). A GeneZys 2015 kutatás eredményeiből is azt láthatjuk, hogy a külföldi munkavállalásban elsősorban a kárpátaljai magyar fiatalok (35%) gondolkodnak leginkább, míg az erdélyiek 25%-a, a felvidékiek és vajdaságiak 17%-a (PAPP Z. et al. 2017, 227).⁶⁰ A MOZAIK 2000 és MOZAIK 2001-es kutatás volt az első olyan vizsgálat, amelyben a Kárpát-medencében élő fiatalokat számos témakör szerint bemutatták (a kárpátaljai gyorsjelentést lásd Cserniczkó–Soós 2002). A kutatás külföldi munkavállalás témaköre nem került be a gyorsjelentésbe (SZABÓ at al. 2002). A megkérdezett 500 fiatal közül 195 (39%) adatközlő tervezte, hogy a jövőben külföldön vállal munkát, és ebből 171-en Magyarországot jelölték meg, akik közül 28% több mint egy évig, 32% véglegesen Magyarországon szeretne dolgozni. A többi megnevezett ország a jelenlegi európai uniós országok, illetve az USA, amely egy-két válaszadónál jelent meg. Arra a kérdésre, hogy ha az adatközlő szabadon választhatna, hol szeretne lakni, 38% azt válaszolta, hogy Magyarországon (Németországot 8% említette).

⁶⁰ A két kutatás eltérő százalékeredményei abból adódnak, hogy különböző módon vizsgálták a kérdéskört, illetve eltérő mintavételi szempontokat használtak. Kárpátalja esetében a GeneZys 2015 kutatásnál a kárpátaljai magyar fiatalok részeként értelmezték a magyar ajkú romákat is, illetve a mintavételi eljárásban fontos része volt az iskolai végzettségnek (PAPP Z. et al. 2017: 194–199), amelyről pontos adatokkal 2001 óta nem rendelkezünk. A Magyar Ifjúság Kutatás 2016-ba ez a két szempont nem került be a kárpátaljai minta kialakításakor: a legfontosabb szempont a területi, a korcsoport szerinti és a nemi megoszlás után az volt, hogy sétálós módszert használva, véletlenszerűen kerüljenek be a vizsgálatba az itthon tartózkodó és elérhető fiatalok (a kutatás helyi koordinálásáért és a szempontok kidolgozásáért a jelen tanulmány szerzője felelt, bővebben lásd Székely 2018).

⁵⁹ Gyorsjelentés a Kárpát-medencei fiatalokról: http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/atoms/files/magyar_ifjusag_kutatás_2016_gyorsjelentés_a_karpat-medencei_fiatalokrol.pdf

A két legutóbbi (2015 és 2016-os kutatások) kutatás igazolja azt a mindennapok során is meg tapasztalt tendenciát, hogy Kárpátalján egyre több olyan fiatal él, akik Magyarországon vagy valahol máshol tervezik a jövőjüket, illetve azt is, hogy a jobb megélhetés érdekében hosszabb-rövidebb időre kénytelenek valahol az ország határain kívül munkát vállalni. Folyamatában azt láthatjuk, hogy 2001 óta Magyarország lett az elsődleges migrációs célország a kárpátaljai magyarok körében, és az elvándorlás hajlandóságánál tapasztalt tendenciák az idő múlásával fokozódtak térségünkben.

Az országban uralkodó nehéz gazdasági, illetve bizonytalan politikai állapotok nemcsak a magyarokat készítetik elvándorlásra, országos szinten is kimagasló migrációs tendenciákat láthatunk. Nagyon nehéz azonban konkretizálni a külföldi munkavállalás és az elvándorlás terén látható pontos tendenciákat az egyre nagyobb társadalmi, gazdasági problémákkal küzdő országban. A különböző statisztikai elemzések is csak a hivatalos adatokkal rendelkeznek, amelyekből megpróbálnak különböző becslésekkel továbbszámolni. A becslések számításához legtöbbször tükörstatisztikákat használnak (a befogadó országokban igényelt tartózkodási kérelmek alapján) (Szanyi F. – Faludy–Illyés 2017). Ezeket a becsléseket sokszor alábecsülik azok, akik a háztartásokra vonatkozó kutatások alapján vonnak le következtetéseket. Az utóbbiak szerint a valóságban sokkal több személy érintett a külföldi munkában, mivel a feketén foglalkoztatottak valójában nem jelennek meg a kimutatásokban (LENDEL 2016, SZANYI F. – FALUDY–ILLYÉS 2017)⁶¹. Az mindenestre jelzésértékű, hogy európai uniós statisztikák alapján⁶² 2017-ben még a Szíriából érkező migrációs kérelmeket (223 000) is meghaladta az ukrán állampolgárok, elsősorban munkavállalás céljából igényelt tartózkodási kérelme (3. ábra). Összesen 662 000 ukrán állampolgár adta be kérelmét. Ebből 585 439 fő (88%) Lengyelországban, 18 877 Csehországban, 7 808 Magyarországon, 4 725 Litvániában, 4 268 Szlovákiában, 3 156 Dániában, 1 528 Lettországon, 1 336 Észtországban, 1 115 Bulgáriában. Ukrajna államhatárainak hossza 7643 km, és ebből egy igen hosszú sávban, 542 km-en Lengyelországgal

⁶¹ <https://voxukraine.org/en/the-great-migration-no-one-in-ukraine-knows-how-many-of-our-compatriots-have-moved-abroad/>

⁶² <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9333446/3-25102018-AP-EN.pdf/3fa5fa53-e076-4a5f-8bb5-a8075f639167>

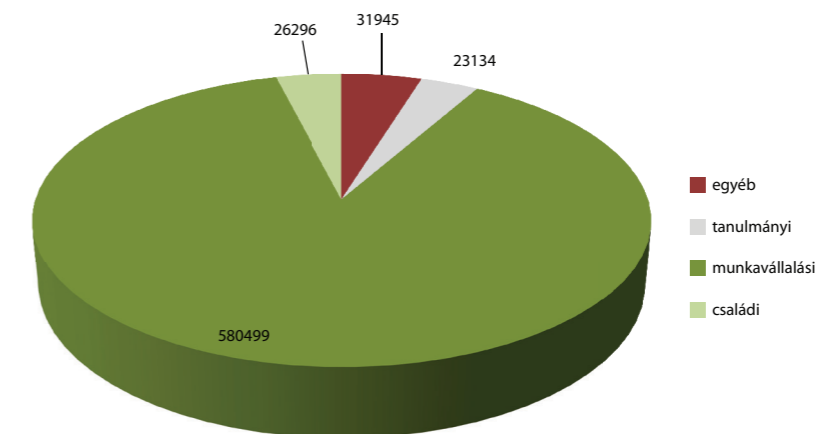
határos. A közvetlen szomszédságban lévő népek a történelem során számos pozitív és negatív viszonyt, eseményt éltek meg. Kulturálisan több területen is egybefonódtak. Az utóbbi évtizedekben Lengyelország gazdaságilag sokkal nagyobb lépéselőnyre tett szert (Illés 2010). Az európai uniós országokban történő munkaerő-migráció miatt Lengyelország egyre fokozottabb munkaerőhiánnyal küzdött, és a sokkal szegényesebb, ám nagyobb népességgel rendelkező Ukrajnából érkező munkaerővel pótolta az emberi erőforrásban mutatkozó hiányosságokat. Éppen ezért Lengyelország egyszerűsítette az ukránok munkavállalással kapcsolatos ügyintézését (bővebben lásd Tátrai at al. 2016, 93, illetve a CEDOS-felmérés eredményeit Fitisova–Solodko 2016⁶³). A Magyarországra érkező magyar fiatalok már, mint magyar állampolgárok érkeznek (PAPP Z. 2014, TÁTRAI at al. 2016, Hires-László 2017), tehát ezek a számok elsősorban az ukrán nemzetiségűeket jelentik. (3. ábra)

A kárpátaljai magyar fiatalok az elvándorlást elsősorban a családtagok és a jobb megélhetés miatt választják. A legnagyobb erősítő tényező, mint ahogy az elemzés kezdetén is említettük, a jobb megélhetés, az Ukrajnában jellemző bérezés ugyanis a nyugati országok bérezéséhez viszonyítva sokkal alacsonyabb. Ez a viszonyítási lehetőség korábban nem volt jelen a térségben – vagy ha igen, akkor kisebb hangsúllyal –, de napjaikban már ebben a viszonylatban is az egyre több mobilitási lehetőségen keresztül történik az összehasonlítás. Mint láthattuk, az elvándorlás nemcsak a magyarságot, a fiatalságot érinti, bár számukra a kettős állampolgárságnak köszönhetően sokkal egyszerűbbé vált a külföldi munkavállalás. 2017 nyarára már az ukrán állampolgárok is vízummentesen utazhatnak az Európai Unió országaiba, illetve egyre több kedvezményt adnak a külföldi munkavállalás terén azok számára, akik csak ukrán állampolgársággal és az új biometrikus útlevelel rendelkeznek. A Research & Branding Group független kutatócsoport által 2017 júniusában végzett szociológiai kutatás adatai szerint Ukrajna lakosságának 33%-a szeretné végleg elhagyni az országot.⁶⁴ A migrációnak számos olyan következménye van, amelyekkel az itthon maradók kénytelenek megbirkózni: a korábbi baráti, családi, rokonsági kapcsolatok

⁶³ <https://cedos.org.ua/en/articles/ukraintsi-prosiat-pryutok-u-yes-spravdi-bizhentsi-chy-ekonomichni-mihranty>

⁶⁴ <http://rb.com.ua/rus/projects/omnibus/9184/>

3. ábra:
Az ukrán állampolgárok Európai Unióban kérelmezett tartózkodási engedélyének okai 2017-ben

Forrás: Eurostat

felbomlanak, átalakulnak; az elvándorló szellemi és fizikai szakértelmiségek hatalmas űrt hagynak maguk után a szolgáltató szektorban. Mi lesz a vége ennek a hatalmas kivándorlásnak? Nem tudjuk pontosan megmondani, de az már látszik, hogy korábban Ukrajnában ismeretlen fogalom volt a munkaerőhiány, ám mára szinte minden egyes gazdasági ágazatban jelen van.

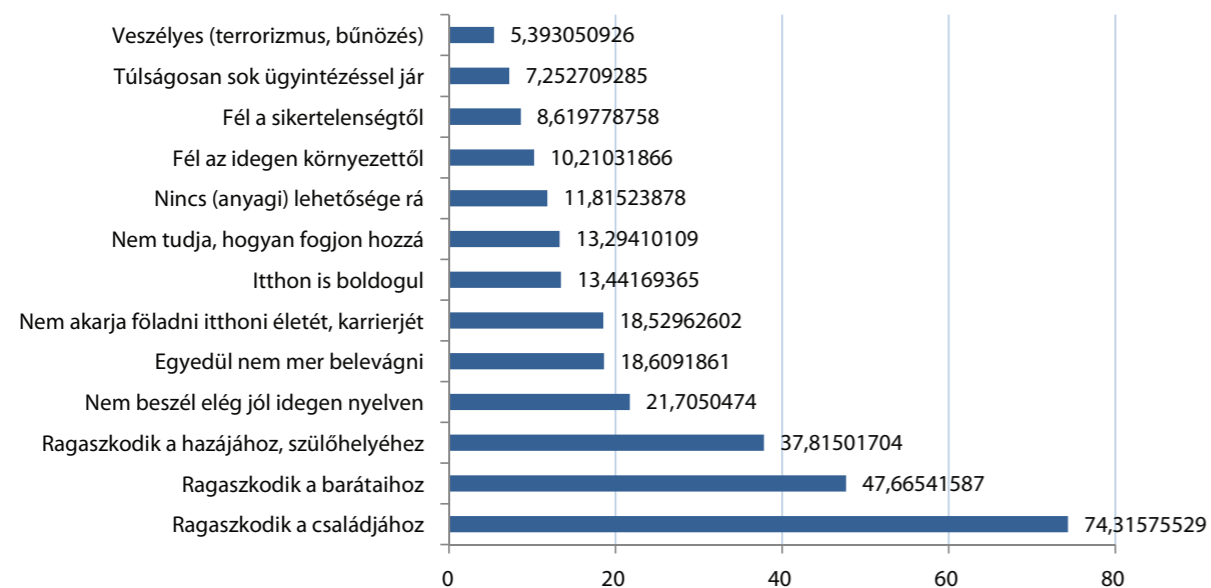
„Nagy előny, ha az ember életében vannak erős hajtóerők, s ha képes mozgósítani ezeket az erőket, annak érdekében, hogy elérje kitűzött célját” (HANKISS 2005, 100). A kárpátaljai magyarok helyben maradását az ukrán állam megnehezíti, Magyarország viszont támogatja. Akik az itthon maradás mellett döntenek, azokra talán még több megpróbáltatás vár. A mozgósítható hajtóerőket igazából csak azokból a segítségekből merítik, amelyet a Magyar Állam nyújt a kárpátaljai magyaroknak. Nézzünk néhány konkrét példát. Ukrajna időközönként eltérő összegű támogatásokkal próbálta a születésszámok növelését előmozdítani az országban (erről lásd bővebben HIRES-LÁSZLÓ 2016, 129–131). Miután egy gyermek óvodás-, iskoláskorúvá cseperedik, a szülőknek semmilyen támogatást nem biztosít Ukrajna, ezt a hiányosságot pótolja Magyarország oktatási-nevelési támogatása. Az oktatási intézmények, amelyek állami, önkormányzati finanszírozásból működnek, gyakran a legszükségesebb felújításokat, tisztítószereket, fejlesztő és taneszközöket stb. sem tudják beszerezni. Ezek fejlesztésére, pótlására indította el a Bethlen Gábor Alap a pályázattrendszerét, valamint a tematikus programjait. A gazdasági szférában tevékenykedők

részére lett kidolgozva az Egán Ede terv, amelyet a BGA támogatások mellett párhuzamosan tudnak igénybe venni a kárpátaljai magyarok (Bacsó–Pataki 2018). A különböző állami szférában mutatkozó hiányosságokat is igyekszik valamilyen formában pótolni: orvosi felszerelések, oltóanyagok adományozásával, kórházak, közutak, szemétteltelepek, vízvezetékek felújításával stb. Legvégül kiemelnénk a kultúra ápolásáért folytatott küzdelmet, és azokat a támogatásokat, amelyek mindazon túl, hogy számos kulturális rendezvény megvalósítását biztosítják, a benne résztvevő értelmiségek megélhetését is segítik: lásd a magyarul beszélő orvosok vagy pedagógusok, illetve a kiemelt intézményrendszerek működésének támogatását. A kárpátaljai magyar családok, fiatalok élettervei csak ezek mellett a segítségek mellett valósulhatnak meg. A kutatásokban megkérdezett fiatalok közül sokkal kevesebben válaszolták volna azt, hogy elsősorban itthon képzelik el jövőjüket. Az Ukrán Állam a megélhetéshez szükséges életszínvonal csökkentésén túl a kisebbségben lévő nemzetek életét tovább rontja a különböző nemzetállamot erősíteni hivatott lépéseivel (lásd a 2018-as oktatási törvényt vagy a különböző államnyelvet szabályozó törvénytervezeteket).⁶⁵

⁶⁵ Ezekről lásd a folyamatosan naprakész híreket a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont honlapján: www.hodinkaintezet.uz.ua

4. ábra:

Az otthonmaradás mellett szóló érvek a kárpátaljai magyar fiatalok körében

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2016, N=200, %-ban

3. Értékrend, vallásosság, nemzeti/kisebbségi identitás

Láthatjuk, hogy igazából az itthon maradás mellett nagyon kevés racionális érv szól: a jobb megélhetés és a biztos jövő a kárpátaljai magyarokat vonzza külföldre, elsősorban Magyarországra. Mindezek ellenére, az 500 megkérdezett fiatalból 200 az itthon maradást tervezi, számukra az elsődleges okok között a család kimagaslóan fontos (74%) (4. ábra). A motiváció mögött tehát egy értékrendbeli tulajdonság jelenik meg. Folytatásként nézzük meg a fiatalok értékrendjét és azok változásának tendenciáit az elmúlt 15 évben. Ezzel az átvetéssel fonódik egybe a bevezetőnkben bemutatott *kultúralapú és átmenetelmélet* megközelítés, vagyis a munkaerőpiacon megjelenő lehetőségek kiválasztásánál lényegessé válnak azok az értékek, amelyeket kulturális jellemzők determinálnak.⁶⁶ „Az értékek a kultúra azon elemei, amelyek megmutatják egy kultúrközösség tagjai számára, hogy mi a

fontos, a hasznos, az elérendő” (BORGULYA–RAB 2011, 31) – elemzésünkben tehát az értékeket úgy kezeljük, mint a kultúra részét, amely a helyi közösség, a kárpátaljai magyarság számára fontos.

Hankiss Elemér az életcélok megalkotását négy fontos lépéshez köti: 1. Az egyénnek számba kell vennie az összes lehetséges *változatot*; 2. Meg kell vizsgálni a *környezetet*, ahol majd dolgoznia kell a céljai elérése érdekében, 3. Ellenőriznie kell, hogy rendelkezésére állnak-e azok az *eszközök*, amelyek szükségesek lesznek a cél eléréséhez; 4. Ellenőriznie kell, hogy rendelkezik-e azokkal a *tulajdonságokkal, képességekkel, „erőkkel”*, amelyek előfeltételei a cél elérésének (HANKISS 2005, 100). Az életcélok megalkotását tehát részben befolyásolják azok az elképzelések, amelyeket anyagi szempontok és racionális megfontolások alapján alkotnak meg a fiatalok, de mindezeket az elképzeléseket a hagyományok által létrejött érték racionalitás is befolyásolhatja. Az anyagi biztonság szempontjából a külföldi jövőtervezés – egy biztosabb társadalmi, politikai, gazdasági háttér – vonzóbbá válhat a fiatalok élettervezésében. A racionális megfontolások hátterében elsősorban az ilyen jellegű motivációk jelenhetnek meg. Viszont ezeket az elképzeléseket, lehetőségeket befolyásolhatja az adott közösségben elfogadott és preferált életcél. Az értékek vizsgálatára tehát éppen azért is szükséges

⁶⁶ Tanulmányunkban a munkaerőpiacon megjelenő helyi munkalehetőségeket a területi korlátok miatt nem tudjuk bemutatni, ám a témába betekintést enged néhány, az elmúlt időben megjelent tanulmány: Bacsó-Pataki 2018; Hires-László 2018, Papp Z. – Vita 2018.

nagyobb hangsúlyt helyeznünk, mivel az életcélok megalkotásában ez igen lényeges háttérként jelennek meg. Ezt követően válnak fontossá és kiértékelendővé azok a jellemzők, amelyeket Hankiss (2005) a 2., 3., és 4. alpontban jelöl ki. Ezek akár felül is írhatják a megjelölt életcélokat, vagyis a döntések meghozatalában és azok megvalósításában a környezet adta lehetőségek, az egyéni képességek mind olyan jellemzők, amelyek a megvalósuláshoz elengedhetetlenek. Az itthon maradás mögött nagyon kevés racionális motiváló erőt láthatunk, leginkább a kulturális jellemzők által kialakult szokásrendszer, értékvilág jelenik meg, amelyben két lényeges társadalmi intézményrendszer rajzolódik ki: a család és a történelmi egyházak. A továbbiakban elsősorban azokat a kutatási eredményeket mutatjuk be, amelyekben éppen ezeket a jellemzőket igazolták a kérdőíves felmérések adatai.

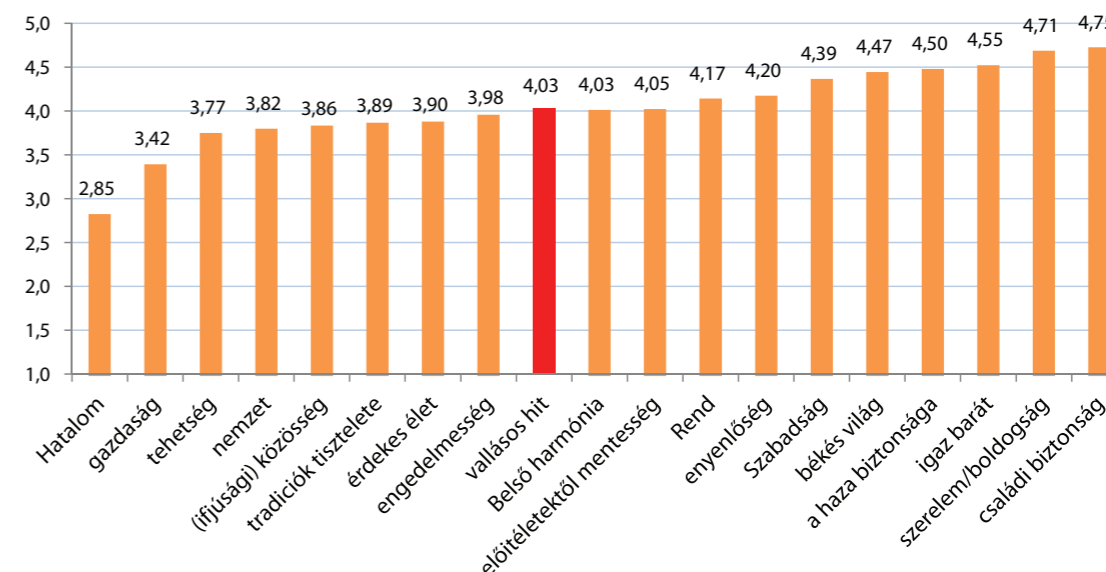
A Magyar Ifjúság Kutatás 2016 vizsgálta értékrend-preferenciák egy ötfokú skálán mért átlagértékeit mutatjuk be az 5. ábrán. A családi biztonság átlagosan a legfontosabb érték a kárpátaljai magyar fiatalok körében, és a vallásosság 4,03-as átlaggal az értékek fontossági sorrendjében közepesen helyezkedik el. A GeneZys 2015 kutatás eredményeiben is hasonló tendenciát láthatunk, ahol a család 5-ös skálán mérve 4,67-es átlaggal az első helyen áll, és a vallásosság

3,87-es értékkel közepesen fontos a többi felsorolt érték mellett. Mindkét érték (a család és a vallásosság) az összes határon túli térség adatai és a magyarországi adatok összehasonlításában a kárpátaljai fiataloknál a legmagasabb (a GeneZys 2015 kutatás összesítő adatait lásd PAPP Z. et al. 2017, 220; a Magyar Ifjúság Kutatás 2016-ost pedig GÁBRITY-MOLNÁR és MORVAY 2018, 301).

A 2001-ben végzett ifjúságkutatás adataiból is az látszik, hogy ezt megelőzően is a család volt az elsődleges érték a fiatalok körében, valamint egy 10-es skálán mérve 8,85-ös átlaggal a magyarságérzetet is az első négy fontos érték között láthatjuk (6. ábra). A 2016-os kutatásnál a nemzethez tartozás már sokkal kisebb értéket kapott (3,82-es átlag) (5. ábra). De ez nem azt jelenti, hogy a nemzethez tartozás értéke csökkent volna a kárpátaljai fiatalok körében. Az identitásblokkon belüli kérdéseknél a kárpátaljai értékek kimagaslóan magas nemzeti büszkeségre, magyarságtudatra utalnak (a nemzeti identitás témaköréhez lásd bővebben HIRES-LÁSZLÓ 2010, 2014, 2017, VERES–RUFF 2018, FERENC 2017). *A büszke vagyok arra, hogy magyar vagyok*, illetve *a magyarnak érzem magam* kérdéseknél ötfokú skálán mérve Kárpátalja mindkét esetben 4,7-es átlaggal kiemelkedik a Kárpát-medence többi fiataljai közül (a nemzeti identitás témakörének bővebb elemzését lásd VERES–RUFF 2018).

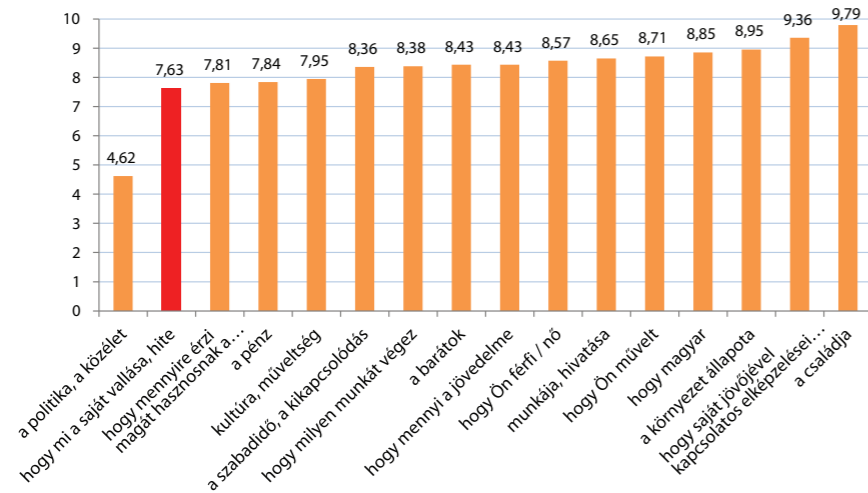
5. ábra:

Értékek a kárpátaljai magyar fiatalok körében (átlagok, 1 – egyáltalán nem fontos, 5 – nagyon fontos)

Forrás: A Magyar Ifjúság Kutatás 2016 alapján saját szerkesztés

6. ábra:
A MOZAIK 2001 értékrendet vizsgáló kérdése: Mennyire tartja fontosnak...?
(átlag, 1 – egyáltalán nem fontos, 10 – nagyon fontos)

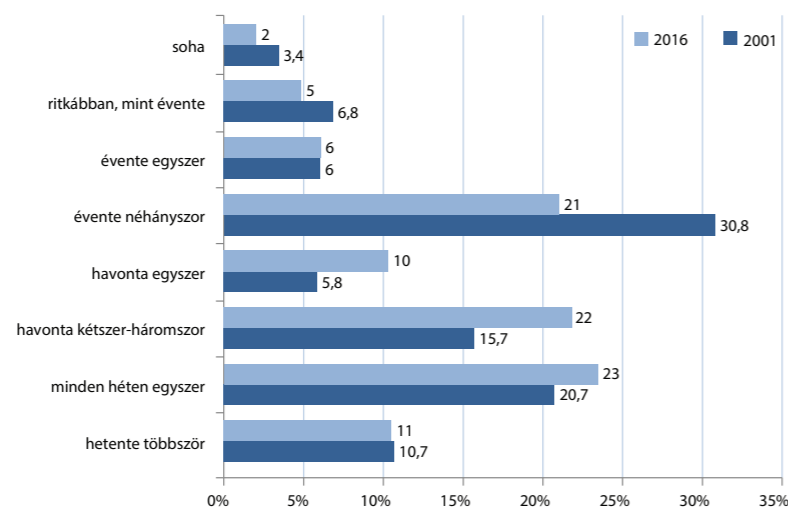

Forrás: A MOZAIK 2001 alapján saját szerkesztés

A szekularizáció, a vallástól és egyháztól való eltávolodás egyre inkább terjed a modern, önmegvalósító eszmék térhódításával. Ha összehasonlítjuk az 5. és 6. ábrán látható átlagértékeket, akkor láthatjuk, hogy a vallás fontossága a kárpátaljai magyar fiatalok életében az elmúlt tizenöt évben nem változott. Az értékrendet vizsgáló kérdések más-más változókkal, skálával mérték a fiatalok értékrendjét 2001-ben és

2016-ban, de látható, hogy a vallásosság az összes többi érték mellett egy közepes értéként jelenik meg. Ezek után már csak arra kellene választ kapnunk, hogy vajon a vallásgyakorlásban történt-e változás. A heti vagy havi egyszeri, kétszeri kategóriákban pozitívabb eredményeket láthatunk (7. ábra), és kevesebben vannak olyanok, akik ritkán mennek el a templomba. 2016-ban a megkérdezett adatközlők 64%-a református, 19%-a

7. ábra:
A kárpátaljai magyar fiatalok templomba járási szokásainak megoszlása
(érvényes válaszok arányában, %-ban)

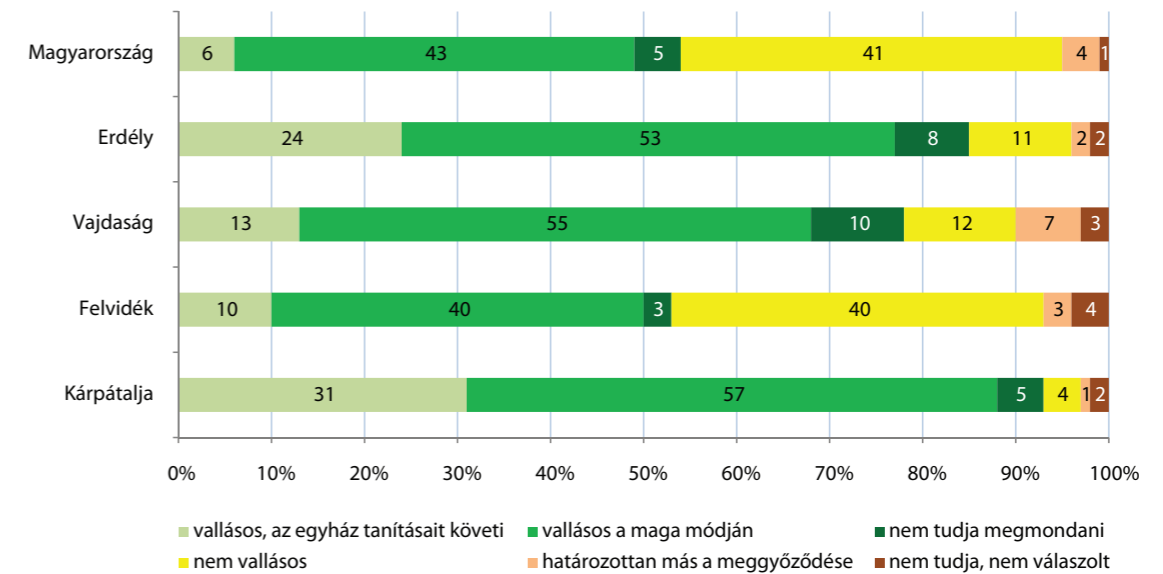
Forrás: A MOZAIK 2001 és a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 alapján saját szerkesztés

római katolikus, 10%-a görögkatolikus és 4%-a egyéb vallású volt. 2001-ben 69% volt református, 19% római katolikus és 8% görögkatolikus. A kárpátaljai magyar fiatalok vallásgyakorlása napjainkban elsősorban a történelmi egyházak keretein belül történik éppúgy, ahogy történt ez 15 évvel ezelőtt is.

A 8. ábrán bemutatjuk, hogy a többi térséghez viszonyítva a kárpátaljai magyar fiatalok sokkal vallásosabbak, és magasabb azok aránya is, akik az egyház tanításait követik. Összesen 88% azoknak az aránya, akik vallásosak Kárpátalján,

Az értékrendben használt családfogalmat elsősorban mint köteleket mutattuk be, a továbbiakban szeretnénk közelebbről megvizsgálni, hogy a családalapítás és a gyermekvállalás milyen tendenciákat mutat a fiatalok körében. Tradicionálisan a családalapítás első lépése a házasságkötés: a 2015-ös kutatásnál 21,4 év az átlagéletkor az első házasságkötéskor, a 2016-ban végzett felmérésnél pedig 22 év volt az átlagéletkor – a nők esetében (N=85) ez 21,1 év, míg a férfiaknál (N=55) 23,4 év. 2001-ben a fiatalok átlagosan 20,7. életévük-

8. ábra:
A magyar fiatalok vallásgyakorlása szerinti megoszlása a Kárpát-medencében

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2016, N_{Magyarország} = 8000; N_{Erdély} = 2000; N_{Felvidék} = 1000; N_{Kárpátalja} = 500; N_{Vajdaság} = 500; %-os megoszlás)

őket követik Erdély (77%), Vajdaság (68%), Felvidék (50%), majd legvégül Magyarország (49%) fiataljai. Az összes többi térségben olyan eredményeket láthatunk, hogy a magyar fiatalok életében a vallásosság valamelyest csökkent a korábbi évekhez képest (SZABÓ et al. 2002, 38; Bauer et al. 2017, 75). A szekularizáció tehát az összes többi térségben valamilyen formában megjelent, ám a kárpátaljai adatokban azt láthatjuk, hogy az Istenben való hit és a vallás gyakorlása éppen olyan fontos, mint tizenöt évvel ezelőtt.

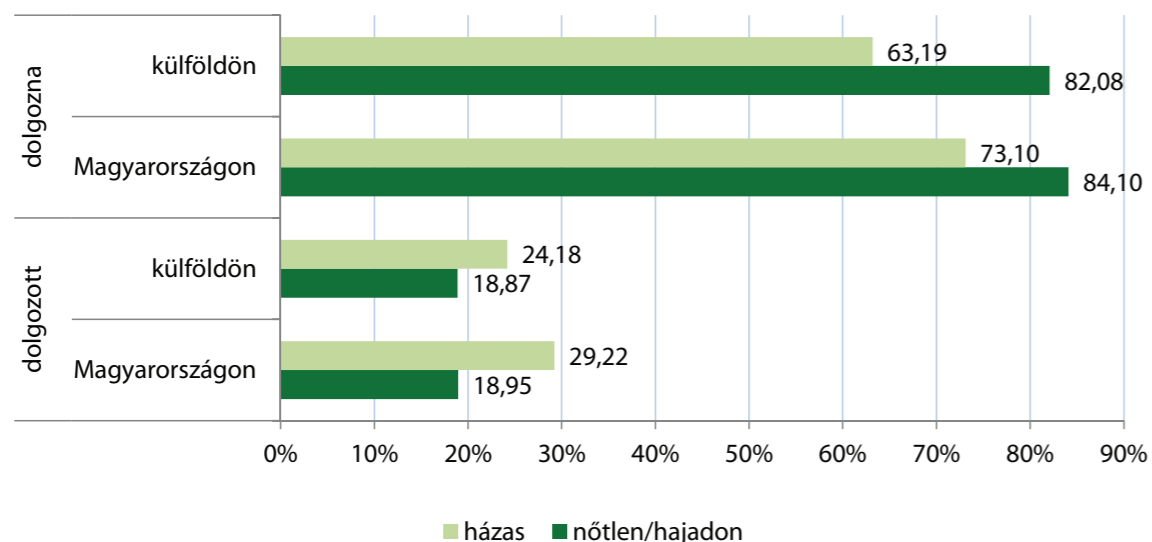
4. A családalapítás és gyermekvállalás

Az értékrend és a migráció témakörnél körvonalazódott, hogy a kárpátaljai magyar fiatalok döntéseinek meghatározó tényezője a család.

ben kötöttek házasságot, a nők (N=121) átlagosan 19,7., míg a férfiak (N=54) 22,9. életévükben. Tizenöt év eltelével azt láthatjuk, hogy átlagosan egy évvel kitolódott a házasságkötés ideje a kárpátaljai magyar fiatalok körében, de továbbra is az a tendencia, hogy átlagosan a lányok életében hamarabb történik meg a házasságkötés. A kutatási jelentések (Papp Z. et al. 2017; Papp Z.–Vita 2018, 117) alapján régióinkban Kárpátalján kötnék leghamarabb házasságot a fiatalok a többi határon túli térséghez és az anyaországhoz képest. Papp Z. Attila és Vita Emese (2018, 118) összehasonlító elemzéséből két lényeges megállapítást emelnénk ki. Egyrészt, hogy azok, akik folytatták felsőfokú tanulmányaikat, később kötnék házasságot (átlag 23 év), mint akik csak érettségivel rendelkeznek (21,6 év). Másrészt az etnikailag heterogén vagy homogén házasságok tendenciáit tekintve a következőket állapítják meg

9. ábra:

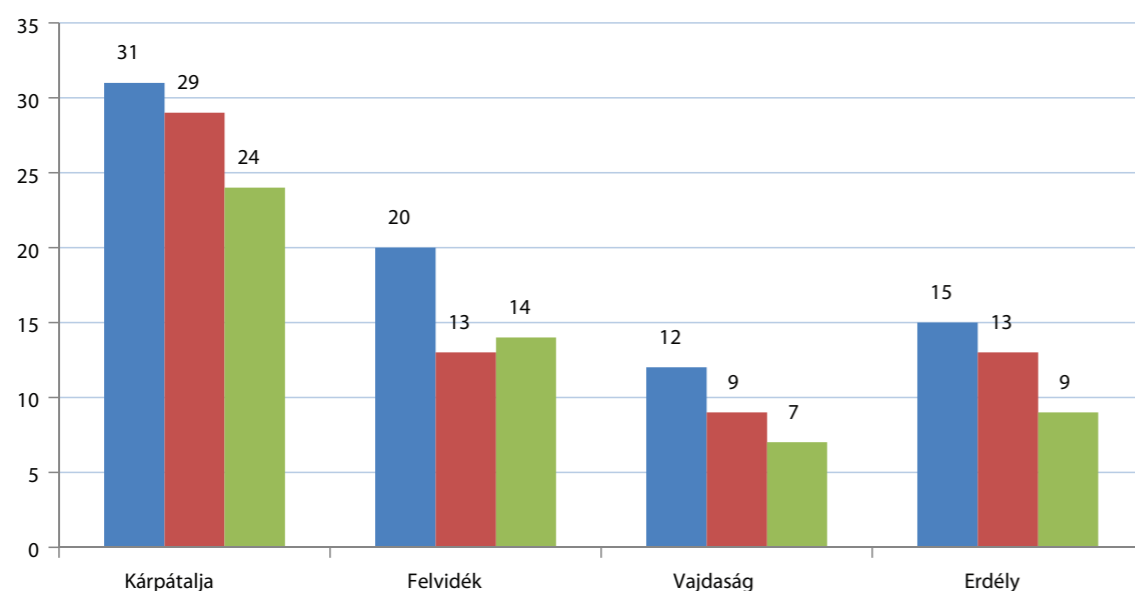
A családi állapot és a külföldi, magyarországi munkavállalás összefüggése 2016-ban (érvényes válaszok alapján, %-os bontásban)

Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2016. alapján saját szerkesztés

10. ábra:

Saját gyermek megléte a külhoni nagyrégiók bontásában

Forrás: Papp Z. – Vita 2018: 110, N_{Erdély} = 2000; N_{Felvidék} = 1000; N_{Kárpátalja} = 500; N_{Vajdaság} = 500; %-os megoszlás

Kárpátaljával kapcsolatosan: a meglévő házasságok 80%-a etnikailag homogén, valamint a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők alacsonyabb arányban kötnek etnikailag heterogén házasságot.

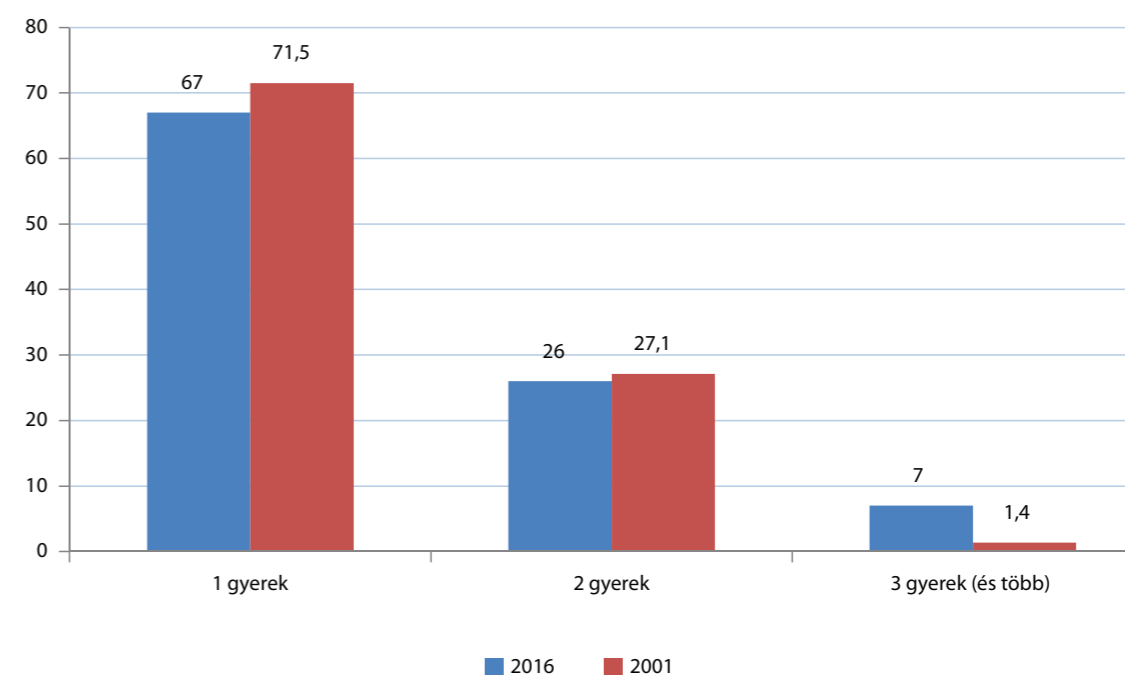
Megvizsgáltuk, hogy a 2016-ban végzett kutatás eredményeiben a családi állapot mennyire befolyásolja

a munkaerőpiaci lehetőségei.⁶⁷ Számottevő különbséget nem látunk, mivel elsősorban olyan fiatalok kerültek

⁶⁷ A lakóhelyén dolgozik a nőtlen/hajadon fiatalok (N=224) 42%-a, a házások (N=153) 40%-a, a lakóhelytől 30 km-re lévő munkahelyen 22% valamint 32%, külföldön 18% illetve 13%.

11. ábra:

Vérszerinti gyermekek száma a válaszadók körében 2001-ben és 2016-ban Kárpátalján

Forrás: A MOZAIK 2001 és a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 alapján saját szerkesztés, N₂₀₀₁=144, N₂₀₁₆=122, %-os bontásban

be a kutatás alanyai közé, akik itthon tartózkodtak a lekérdezés ideje alatt. Ha azt vizsgáljuk, hogy korábban dolgoztak-e az államhatáron túl vagy a jövőben terveznek-e külföldi munkát, akkor már lényegesebb különbségeket észlelhetünk. A nőtlen/hajadon (N=302) adatközlők a múltban kisebb arányban dolgoztak valahol külföldön, és a házások (N=154) adatközlők a jövőben kevésbé tervezik a külföldi munkát (9. ábra). Azok a fiatalok, akiknek gyermeke van (112 adatközlő) nagyobb eséllyel vállalnak külföldön munkát: Magyarországon 71%, máshol külföldön 64%. Közülük az elköltözést csak 23% tervezi, míg az itthon maradási 77%. A gyermekek jobb életkörülményeinek biztosítása érdekében egyre több szülő gondolkozik azon, hogy külföldre menne dolgozni. Egyre gyakoribb, hogy az itthoni életkörülmények fenntartását a külföldön dolgozó apa vagy anya jövedelméből fedezik, és a gyerekeket a házas társra vagy a nagyszülőkre hagyják.

Mivel Kárpátalján kötnék leghamarabb házasságot a fiatalok, és kiemelkedően magas a család értéke, így érthető, hogy miért Kárpátalján születik a legtöbb gyermek (10. ábra). 31-ről 24%-ra csökkent 2016-ig azok aránya, akiknek a kutatás idején már volt saját gyermekük (a GeneZys kutatás esetében a romák bevonása módosíthatja a

gyermekvállalási tendenciákat). A 2016-ban Kárpátalján a fiatalok 92%-ának már házasságban született a gyermeke, és ez az adat a többi térséghez viszonyítva magas, ugyanis a többi régióban egyre több gyermek születik élettársi kapcsolatban. Például a házasságban született gyermekek aránya a különböző térségekben a következő: Vajdaság 85%, Erdély 81%, Felvidék 52%. A vallásosság és a kimagaslóan magas vallásgyakorlás magyarázhatja ezt a tendenciát – azokban a térségekben, ahol alacsonyabb értékkel bír a vallásosság, alacsonyabb gyermekvállalási kedvet is láthatunk, valamint gyakrabban születnek a gyermekek élettársi kapcsolatban (10. és 8. ábra). 2001-ben átlagosan 1,3 gyermeke van a kárpátaljai fiataloknak, 2016-ban pedig 1,43. A 11. ábra százalékmegoszlásából is látszik, hogy nem az egy- és kétgyermekesek aránya növekszik a térségben, hanem elsősorban a többgyermekeseké.

A házasságkötéssel kapcsolatos eredmények alapján azt láthatjuk, hogy Kárpátalján is egyre később kötnek házasságot, valamint egyre később vállalnak gyermeket a fiatalok, de fontosnak tartják, hogy a gyermekük a házasság intézményén belül szülessen meg. A kutatásokban megkérdezett fiatalok elsősorban azok, akik itthon voltak a megkérdezés idején. Azt, hogy a külföldön munkát vállalók körében ezek

a tendenciák miként alakultak, sajnos nem tudhatjuk, viszont azok körében, akik az itthon maradás mellett döntöttek – a megkérdés idejéig –, a család és a vallásosság kiemelten fontossá válik. A vallásosság és a családhoz való ragaszkodás két egymást erősítő értéként jelenik meg a kárpátaljai magyar fiatalok életében, amely elsősorban a konzervatív értékrend alapja. Az erős érzelmi ragaszkodás a családhoz és az egyházhoz a kárpátaljai magyar fiataloknál a nehéz történelmi események által kialakult magatartásformává vált. A kárpátaljai lakosok a térségben számos államalakulat polgáraitól éltek, és a helyi magyarság számára a valahová való tartozást két fontos társadalmi intézményhez fűződő erős érzelmi kötelék jelentette: a család és az egyház. A hagyományokon alapuló értékrend a fiatalok körében tehát még mindig „trendi” és bízunk abban, hogy a jövőben – a közösség megmaradása érdekében – is többen az értékrationálitást tartják majd elsődlegesnek az életcéljaik kialakításában, és követik az eddig jól bevált hagyományokat.

5. Összefoglalás

Kárpátalján a magyarok körülbelül 100 éve bizonytalanságban élnek. Mindig csak annyit tudtak, hogy nem a „magyar kenyeret eszik”, lehet, holnap vagy holnapután más államnyelvet kell majd használniuk, és esetleg újabb állampolgárságot kapnak a régi helyett. Ha a történelmi események következményei felől vizsgáljuk a kárpátaljai magyarság jellemzőit, akkor talán érthető, hogy bármilyen csoportosulás (legyen az elsődleges vagy másodlagos) közül csak egy volt biztos és stabil, a család. Valamint a bizonytalanság életérzését csak a vallásba vetett hit segítségével tudták átvészélni, így a vallásosság a korábbi generációktól öröklődött át. Annak ellenére, hogy a Szovjetunió ideje alatt tiltották a vallásgyakorlást, a rendszerváltáskor, Ukrajna függetlenné válásának korszakában kialakult gazdasági hanyatlás idejében a kárpátaljai magyarság újult erővel ismét elsősorban a történelmi egyházakhoz fordult vigasztalásért és segítségért. Ezt a folyamatot látnunk kell, amikor értelmezzük a mai fiataloknál még mindig erős vallásosságot, illetve a család, mint társadalmi intézmény fontosságát. Történelmileg igazolt tény, és az előző generációk továbbörökítették, hogy egy biztos életcélnek mindig jelen kell lennie a kárpátaljai fiatalok életében, ami nem más, mint a család, illetve

másodsorban a vallásosság, mely erősíti a család összetartozását még a legnehezebb időszakokban is. A kettős állampolgárság intézménye több lehetőséget kínál a fiatalok számára, és amikor döntéseiket meghozzák, a változatok tárára ez a lehetőség markánsan átrajzolja. A jobb megélhetés és a biztosabb anyagi tervezés lehetősége vonzza a fiatalokat külföldre, a kisgyermekes családok a gyermekük jövője biztosításának tervével indulnak útnak. A külföldi munkavállalást sok fiatal épp azért választja, hogy a családjuknak a megfelelő életszínvonalat idehaza tudják biztosítani, vagy a nagy költségekkel járó lakodalomhoz szükséges anyagi fedezetet előteremtésükön maguknak, és az „álmesküvő” kiadásaival ne a szülőket terheljék. A fő cél többnyire mindig egy: a házasság, a család. Minden lehetséges eszközt mozgósítanak a céljuk eléréseért. A karrier, kalandvágy, nyelvtanulás csupán elenyésző számban válik relevánssá a kárpátaljai fiatalok életcéljaiban.

Mind a munkaerő-migráció, mind a végleges lakóhely-változtatás következményeivel számolni kell a kárpátaljai magyarság jövőjét illetően. Ezek a folyamatok egész Európában érzékelhetők, nemcsak Ukrajnában – a gazdaságilag fejlettebb országok vonzzák a munkaerőt, és a felzárkózó vagy gyengébb országok munkaerőhiánnyal küzdenek. Magyarország példáján mutatja be Hárs Ágnes (2018), hogy milyen társadalmi következményei lesznek az egyre több embert érintő külföldi munkavállalásnak. Akik a külföldre költözést vagy akár csak a külföldi munkát választják a lehetőségek közül, azoknak számos olyan következménnyel kell számolniuk, ami teljesen átalakítja addigi életüket. Mindazon túl, hogy adoptálniuk kell egy teljesen más államberendezkedéshez, bürokratikus rendszerhez, az új lakhatáshoz szükséges ingatlan megszerzésével párhuzamosan a korábbi kialakult kapcsolataik első ízben elhalványulnak, majd teljesen el is tűnnek az életükből, helyükbe más kötődések lépnek. Azoknak az apáknak és anyáknak az élete is megtörik, átalakul, akik csak munkavállalás céljából indulnak útnak. A család, amely olyan fontos a kárpátaljai magyarság életében, átalakul és a megszokott szerepek is felcserélődnek – a például nagymama többé-kevésbé átveszi az anya szerepét. Az itthon hagyott családtagok korábbi élete megváltozik, s mindezt a gyermekek fejlődése, lelki világa sínyli meg.⁶⁸

⁶⁸ A családapa külföldi munkavállalásával járó kockázatokról, családi harmónia szertefoszlásáról szól a nemrég bemutatott Este hívlak című film is.

Irodalom

- Bacsó Róbert – Pataki Gábor 2018: A hitelszövetkezetek gazdaság-élénkítési szerepe Kárpátalján összefüggésben az Egán Ede-terv megvalósításával. *Metszetek* 2018/1. 30–62. Letölthető: http://metszetek.unideb.hu/files/metszetek_201801_03.pdf (Utolsó letöltés ideje: 2019. 09. 20.)
- Bauer Béla at al. 2017: Magyar Ifjúság Kutatás 2016 első eredményei. Ezek a mai magyar fiatalok. Új Nemzedék Központ Nonprofit Kft.
- Bokányi Zita – Gyorgyovich Miklós – Pillók Péter 2018: Rétegek és társadalmi mobilitás a fiatal társadalmi csoportban. In Székely Levente szerk. *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*, Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Budapest: Kutatópont Kft. 141–180.
- Borgulya Istvánné Vető Ágnes – Rab Eszter 2011: Az értékrendek kialakulása és a kultúrák közti kommunikáció: mely értékekre neveljük a gyerekeket a családban? *Iskolakultúra* 2011/ 4–5: 30–43.
- Csernicskó István – Soós Kálmán 2002. *Mozaik 2001*. Gyorsjelentés – Kárpátalja. In: *Mozaik 2001*. Magyar fiatalok a Kárpát-medencében, 91–135. Budapest: Nemzeti Ifjúságkutató Intézet.
- Csernicskó István 2008: Nyelv és azonosság tudat összefüggései a kárpátaljai magyar közösségben. In: Fedinec Csilla szerk. *Értékek, dimenziók a magyarságkutatásban*, 153–170. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság.
- Csernicskó István 2015: A kárpátaljai magyar nyelvű oktatás színvonaláról. In: Márku Anita – Hires-László Kornélia (szerk.) *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép*. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból, 13–26. Ungvár, Autdor-Shark.
- Enyedi Zsolt 1993: Pillér és szubkultúra. A politikai-kulturális tagolódás egy lehetséges fogalmi kerete. *Politikatudományi Szemle*, 4: 21–50.
- Feishmidt Margit – Zakariás Ildikó 2010: Migráció és etnicitás. A mobilitás formái és politikái nemzeti és transznacionális térben. In Feishmidt Margit (szerk.) *Etnicitás. Különbségteremtő társadalom*. Budapest: Gondolat-MTA Kisebbségkutató Intézet, 152–169.
- Ferenc Viktória 2017. A nemzeti-etnikai identitás építőkövei kárpátaljai ukránok és magyarok körében. *Kisebbségi Szemle* 2017/2: 21–39.
- Ferenc Viktória – Molnár József 2017: A TANDEM2016 kutatás általános bemutatása és mintavételi eljárása. *Kisebbségi Szemle* 2: 7–19.
- Hankiss Elemér 2005. *Az ezerarcú én*. Emberlét a fogyasztói civilizációban. Budapest: Osiris Kiadó.
- Hárs Ágnes 2018: Növekvő elvándorlás – lehetőségek, remények, munkaerőpiaci hatások. *Társadalmi Riport* 2018. 81–105.
- Hidi Ágnes 2015. Ifjúsági szerveződések jellegzetességei Kárpátalján. *Limes* 2015, 31–50.
- Hires-László Kornélia 2010: „Az öreg fát nagyon nehéz kivágni”. A nemzeti és lokális identitás faktorai az ezredfordulón a kárpátaljai magyar közösségben. Ungvár, PoliPrint Könyvkiadó.
- Hires-László Kornélia 2013: A kárpátaljai magyarság identitása szociológiai dimenziók mentén. In: Kötél Emőke és Szoták Szilvia szerk. *Hagyomány és jövőkép*. Anyanyelvek, oktatás-politikai stratégiák, karrierekövetés, 415–440. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium. Budapest, 2013.
- Hires-László Kornélia 2014. Nyelvhasználat és azonosságtudat néhány aspektusa. In: Beregszászi Anikó, Hires-László Kornélia szerk. *Mesztelt falakon túl*. Születésnapki köszöntő kötet Kótyuk István tiszteletére. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Magyar Tanszéki Csoport, Hodinka Antal Intézet. Beregszász, 2014. 77–87.
- Hires-László Kornélia 2016: Új stratégiák? Módosulnak a tan-nyelv-választási szokások Kárpátalján? In: Hires-László Kornélia szerk. *Nyelvhasználat, kétnyelvűség*. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból II., 119–136. Ungvár, Autdor-Shark.
- Hires-László Kornélia 2017. Etnikai kategóriák a beregszásziak mindennapi diskurzusaiban. In: Márku Anita – Tóth Enikő szerk. *Többnyelvűség, regionalitás, nyelvtanítás*. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból III. Ungvár, „RIK-U”, 121–136.
- Illés Pál Attila 2010: Lengyel-ukrán kapcsolatok a rendszerváltás után. *Kisebbségkutatás* 2010/ 3: 428–439.
- Pallay Katalin 2014: A 2014. évi külső független tesztelés eredményei Beregszászban. *Közoktatás* XIX/3–4: 11–14.
- Papp Z. Attila et al. 2017: *GeneZYs 2015*. Külhoni magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Összefoglaló adatok. In Papp Z. Attila szerk. *Változó kisebbség. Kárpát-medencei magyar fiatalok*. A GeneZYs 2015 kutatás eredményei. Mathias Corvinus Collegium Tihanyi Alapítvány – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet, 193–237.
- Papp Z. Attila – Vita Emese 2018: Megmaradás és átörökítés – külhoni magyar fiatalok demográfiai, társadalmi folyamatai. In: Székely Levente szerk. *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*, Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Budapest: Kutatópont Kft.
- Papp Z. Attila 2014: Kisebbségi identitáskonstrukciók a kettős magyar állampolgárság által. *REGIO* 2014/1: 118–155.
- Papp Z. Attila (szerk.) 2017: *Változó kisebbség. Kárpát-medencei magyar fiatalok*. A GeneZYs 2015 kutatás eredményei. Mathias Corvinus Collegium Tihanyi Alapítvány – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet
- Szabó Andrea 2002: *Mozaik2001 Gyorsjelentés – Összegzés*. In Szabó Andrea – Bauer Béla – Laki László – Nemeskéri István szerk. *Gyorsjelentés. Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*. Budapest: Nemzeti Ifjúságkutató Intézet.
- Szabó Andrea et. al. (szerk.) 2002: *Gyorsjelentés. Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*. Budapest: Nemzeti Ifjúságkutató Intézet.
- Szanyi F. Eleonóra 2018. Nemzetközi diskurzusok az ifjúságkutatásban. In: Székely Levente szerk. *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*, Magyar Ifjúság Kutatás 2016, 11–38. Budapest: Kutatópont Kft.
- Szanyi-F. Eleonóra – Faludi Julianna – Illyés Gergely 2017: Elvándorlás, elvándorlás – migrációs folyamatok Kárpátalján. *Kisebbségi Szemle* 2017/2: 85–108.
- Székely Levente 2018. Módszertani jegyzet: Magyar Ifjúságkutató 2016. In Székely Levente (szerk.) *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*, Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Budapest: Kutatópont Kft, 479–501.
- Székely Levente (szerk.) 2018: *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*, Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Budapest: Kutatópont Kft.

Tátrai Patrik – Erőss Ágnes – Kovály Katalin 2016: Migráció és versengő nemzetpolitikák Kárpátján az Euromajdan után. REGIO 24/3: 82–110.

Tátrai Patrik et. al. 2018: A migrációs folyamatok hatása a kárpát-aljai magyarok számának alakulására. Metszetek 2018/1: 5–29. (Utolsó letöltés ideje: 2019. 09. 20.) http://metszetek.unideb.hu/files/metszetek_201801_02.pdf

Veres Valér – Ruff Tamás 2018: Kötődések – identitás, személyes kapcsolatok és nemzeti-etnikai attitűdök a Kárpát-medence magyar ifjúsága körében. In: Székely Levente (szerk.) Magyar fiatalok a Kárpát-medencében, Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Budapest: Kutatópont Kft. 387–432.

Források

<https://www.gfmag.com/global-data/country-data/ukraine-gdp-country-report> (Utolsó módosítás ideje: 2019. 09. 20.)

www.ujnemzedek.hu (Utolsó módosítás ideje: 2019. 09. 20.)

www.hodinkaintezet.uz.ua (Utolsó módosítás ideje: 2019. 09. 20.)

LADANCSIK TIBOR

ASSZIMILÁCIÓS VITÁK A VEGYES HÁZASSÁGOKRÓL

1. Bevezető

A nemzetek közti együttélés formái kulcsfontosságú szerepet töltenek be egy multietnikus térség működésében. Ha a multietnikus közösségben élő nemzetek közt feszültség alakul ki, az negatívan hat az ott élők társadalmi jólétére, és a térség gazdasági teljesítőképességére is. Az együtt élő nemzetek közt kialakult feszültségeknek nemcsak a kisebbségek, hanem bizonyos esetekben a többségi nemzet tagjainak mindennapi életére is számos negatív hatást fejthetnek ki. A nemzetek közti megromlott viszony eredményezheti a kisebbségek elszigetelődését. Ez a jelenség 1945 után több esetben is előfordult a határon túli magyarság és az államalkotó nemzet tagjai között. A tanulmányban egy konkrét esettel, a délvidéki magyarság és a szerb-ség viszonyával foglalkozom. Elszigetelődés esetén a kisebbség és a többségi nemzet tagjai közt megszűnhet a kommunikáció. Erre azért kerülhet sor, mert a többségi nemzet tagjai kevés kivételtől eltekintve nem beszélnek a kisebbségi nyelvet, a kisebbségiek államnyelv ismerete megoszlik, legalább három csoport között: a nyelvet tökéletesen, részben és alig tudók között. Ez utóbbi két csoport tagjai kizsorzódnak a munkaerőpiac bizonyos szegmenseiről. Súlyosabb esetekben pedig a kisebbség területileg is szegregálódik, és tagjai nem lesznek teljes jogú állampolgárai az országnak. Ez a helyzet negatívan hat a térség gazdasági teljesítőképességére is. Ha a munkahelyeket nemzetiségi, és nem rátermettségi alapon töltik be, az jelentősen visszafogja a produktivitást. Az elszigetelődött kisebbség tagjai között pedig széles körben elterjedtté válik a

szegénység és a depriváció. A nagyarányú szegény népesség jelenléte pedig komoly társadalmi feszültségeket eredményezhet. Ezek a problémák a meglévő nemzeti feszültségekkel párosulva nagyon súlyos, akár az adott ország területi integritását is veszélyeztető problémák kialakulásához is vezethetnek.

2. A vegyes házasságok eltérő megítélése a szakirodalomban

A multietnikus együttélés egyik fontos pontja a vegyes házasság kötése. Nemzetiségileg vegyes házasságról akkor beszélhetünk, ha a házastársak eltérő nemzetiségűnek vallják magukat. Az eltérő nemzetiséghez sok esetben eltérő anyanyelv, vallás és kulturális háttér is társul. Tanulmányomban elsősorban a Délvidéken kötött vegyes házasságokkal foglalkozom, valamint a házasságoknak a kisebbségi magyarság helyzetére gyakorolt hatásával.

A párválasztás alatt a társkeresők számos szempontot figyelembe vesznek partnerük kiválasztása során, a nemzetiségi hovatartozás pedig csak egy szempont a sok közül. Ennek fényében szinte magától értetődő, hogy egy multietnikus területen nemzetileg heterogám kapcsolatok is létrejönnek, mivel a nemzetiségi hovatartozás az egyének eltérő értékelése miatt nem lehet mindenkinél elsődleges szempont.

A nemzetiségileg heterogám kapcsolatok kutatása a ritka témák egyike. A kisebbségi magyarság életében azonban vitathatatlanul jelentős szerepet tölt be a vegyes házasságok arányának alakulása, ezért ott több

használják anyanyelvüként, vagy akár naponta 50 kilométert is ingáznak a legközelebbi magyar nyelvű általános iskolába, amikor a szerb nyelvű helyben van. A szórványban tehát a vegyes házasságok nagymértékben gyorsítják a magyarság asszimilációját és fogyását.

A vegyes házasságkötések a nemzetek közötti jó kapcsolat indikátoraként való alkalmazása ez esetben nem tekinthető valósnak. A kevés vegyes házasság

valóban nemzetek közötti komoly feszültségekre utal, a nagyarányú vegyes házasságkötés azonban nem jelent felhőtlen multietnikus kapcsolatokat. A nagyarányú heterogám házasságok mögött súlyos feszültségek, és még súlyosabb asszimilációs tendenciák húzódnak meg. A két nemzet közti alacsony házassági arányból problémákra következtethetünk, pusztán a magas vegyes házassági arány esetén viszont nem vonhatunk le semmiféle következtetést a nemzetek közti kapcsolatokról.

Irodalom

- ARDAY Lajos (1990): A jugoszláviai magyarság demográfiai helyzete 1944-től napjainkig. Magyarságkutatás Évkönyve 1989. Magyarságkutatás Intézet, Budapest.
- BIACSI Antal (1994): Kis délvideki demográfia, Szabadka, Életjel Kiadó.
- BOTEV, Nikolai (1994): Where East Meets West: Ethnic Inter-marriage in the Former Yugoslavia, 1962 to 1989, *American Sociological Review*, Vol. 59, No. 3 (Jun 1994), pp. 461–480.
- BURIC, Fedja (2012): Becoming mixed: Mixed marriages of Bosnia-herzegovina during the life and death of Yugoslavia, University of Illinois at Urbana-Champaign, Urbana, Illinois.
- GÖNCZ László (2003): Gondolatok a Muravidéki magyarság beolvadásának okairól. In: SEBŐK László. (szerk.): Népszámlálási körkép Közép-Európából 1998-2002. Teleki László Alapítvány, Budapest.
- GYÉMÁNT Richárd – PETRES Tibor (2008): A Koszovói Köztársaság, Európa legfiatalabb állama. Szeged, JATEPress, ISSN: 1786-3554.
- GYURGYÁK László (1998): A szlovákiai vegyes házasságok demográfiai vonatkozásai 1949-től napjainkig. In: *Regio. Kisebbség, politika, társadalom*, 1998. 9. évf. 2. szám.
- Dr. HOÓZ István (2002): A nyelvi asszimiláció és a házasságkötés. In: *Statisztikai Szemle*, 80. évfolyam, 12. szám. 2002.
- HÓDI Sándor (2006): Köszönöm drágám! Szerelem, szex, házasság a Vajdaságban - A házastársi konfliktusok pszichológiai és családszociológiai vizsgálata, Újvidék, Forum Könyvkiadó.
- HORVÁTH István (2004): Az etnikailag vegyes házasságok az erdélyi magyar lakosság körében: 1992–2002. In Kiss Tamás (szerk.): Népesedési folyamatok az ezredfordulón Erdélyben. Kriterion-RMDSZ Ügyvezető Elnökség, Kolozsvár.
- JOJKIĆ, Vladan (1931): Nacionalizacija Bačke i Banata, Novi Sad (Újvidék).

- LADANCSIK Tibor (2018): Vizsgálati szempontok a vegyes házasságok kutatásában, In: *Kisebbségkutatás, Minority Studies* 27. évfolyam, 2018. évi 1. szám Budapest, Lucidus Kiadó, pp. 27–51.
- MÁK Ferenc (2013): Vesztegzár, Méry Ratio Kiadó, Kisebbségekért - Pro Minoritate Alapítvány, ISBN: 978-80-89286-93-5.
- MIRNICS Károly (1998): A magyar kisebbség iskoláztatási szintje a Vajdaságban. In: *Vajdasági útkereső*. MTT Könyvtár, Szabadka.
- MIRNICS Károly (1970): Demográfiai jellegzetességek a jugoszláviai magyar nemzetiség életében. *Demográfia*, 1970, 13. 3: pp. 269–282.
- MIRNICS Károly (1994): Kétnyelvűség a Vajdasági vegyes házasságokban. In: *Regio – Kisebbség, politika, társadalom*, 5. évf. 4. sz.
- MRĐEN, Snežana (2010): Etnički miješani brakovi na prostoru bivše Jugoslavije, 1970–2005. *Godina Zbornik Matice srpske za društvene nauke*. 255–267. 10.2298/ZMSDN1031255M.
- RZS (2003): (Republički zavod za statistiku – Szerb Statisztikai Hivatal) Population – National or ethnic affiliation, Belgrád.
- RZS (2012): Ethnicity – Data by municipalities and cities, Belgrád.
- RZS (2018): Demographic Yearbook, Belgrád.
- SMITS, Jeroen (2010): Ethnic Inter-marriage and Social Cohesion. What Can We Learn from Yugoslavia? *Social Indicators Research* 96. 3 (2010): 417–432. PMC.
- SEBŐK László (szerk.) 2003: Népszámlálási körkép Közép-Európából 1998-2002. Teleki László Alapítvány, Budapest.
- VÉKÁS János (2004): Die Vojvodina und ihre Mindenheiten. Südost-Institut, München, 2004.
- VERES Valér: A romániai magyarság létszámcsökkenésének okai a 20. század utolsó negyedében. In: *Korunk* (3) 2/ 2002, pp. 4–19.

KÖTETÜNK SZERZŐI

DÉRI ANDRÁS

Budapesten született 1986-ban. Szociológus, doktorjelölt az ELTE Társadalomtudományi Karán, ugyanott szerezte diplomáját szociológia szakon. Az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Társadalomtudományi Tanszékének tanársegéde, a Közlekedéstudományi Intézet tudományos munkatársa. Kutatási témái közé tartozik az online közösségek szociológiája, az ifjúság-szociológia és az ifjúsági munka, jelenleg az ELTE TÓK-on egy, a szexuális neveléssel kapcsolatos kutatásban is részt vesz. Az ifjúságpolitikai áttekintéseket nyújtó EU Youth Wiki magyarországi szakértői csapatának tagja, emellett több, az Erasmus+ keretén belül fotó projektben vesz részt, melyek elsősorban a nonformális tanulással és a helyi ifjúsági munkával függnek össze.

E-mail: deriand.elte@gmail.com

ERÁT DÁVID

1991-ben született Pécsen. Középiskolai tanulmányait a Pécsi Református Gimnáziumban végezte, BA és MA szociológia diplomát pedig a PTE Szociológia Tanszékén szerezte. Jelenleg a PTE Demográfia és Szociológia Doktori Iskolájának hallgatója, illetve a PTE Szociológia Tanszékén tanársegéd. Főbb kutatási területei a párkapcsolatok, a válás, a demográfiai folyamatok, valamint a vallásszociológia és a devianciák.

E-mail: erat.david@pte.hu

FRIGY SZABOLCS-ISTVÁN

1984-ben Szatmárnémetiben született. Középiskolai tanulmányait a kommunizmus után újraindult felekezeti intézményben, a Hám János Római Katolikus Teológiai Líceumban végezte, ahol jelenleg is iskolai tanácsadóként tevékenykedik. Alapszintű egyetemi (BA) tanulmányait a marosvásárhelyi Sapientia Tudományegyetemen végezte, pedagógia szakon. 2006-ban szerzett diplomát. Kutatási területe az ifjúság témájához kötődött, a Sziget Fesztivál látogatóinak alkoholfogyasztási szokásait vizsgálta, összehasonlítva az akkor induló erdélyi Felsősziget Fesztivál résztvevőivel. Mesteri tanulmányait 2008-ban fejezte be a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Filozófia Karán, a Kommunikáció és Interkulturalitás Filozófiai Szakán. A mesteri munkája az eutanázia filozófiai és társadalmi aspektusait járta körül, amely különösen érdekes vállalkozás volt, ha figyelembe vesszük, hogy Románia az egyik legvallásosabb ország Európában. Doktori tanulmányait az oktatásszociológia területén folytatta, különös tekintettel a felekezeti iskolák hozzáadott értékéről, 2014-ben védte meg dolgozatát és szerezte meg a PhD fokozatot. Tanulmányai közben, 2008-tól tanít a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Szatmárnémeti Tagozatán és részt vesz a helyi tudományos és kulturális élet szervezésében, a Sugárút interdiszciplináris folyóirat szerkesztő bizottságának tagja. Publikációi és konferencia előadásai az ifjúság témájához kapcsolódnak, különös tekintettel az oktatás és annak gazdaságra gyakorolt hatásaihoz.

E-mail: frigyszabi@yahoo.com

GÁBRITY MOLNÁR IRÉN

1954-ben született Lukácsfalván. A nagybecskereki gimnáziumban tett érettségi után (1973) az Újvidéki Egyetem szabadkai Közgazdasági Karán közgazdász oklevelet (1977), a Belgrádi Egyetem Politika-tudományok Karán magiszteri (1981), majd PhD fokozatot szerzett (1986). Főállásban 1978 óta a szabadkai Közgazdasági Karon tanít (a kar szabadkai székhelyén, az újvidéki és a bujanováci kirendeltségeiben). Az Újvidéki Egyetemen 1997-ben szerzett professzori kinevezést. A Közgazdasági Karon Oktatási és tudományügyi dékánhelyettes volt (1986–1988). A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar alapító bizottságának tagja (2003–2006). Vendégoktató az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karán, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Karán, a Zombori Tanítóképző Kar Szabadkai Kihelyezett Tagozatán (1997–2006). Tudományos projekteket koordinál, empirikus kutatásokat végez kisebbség, oktatás, vallásszociológiai, munkaerő, ifjúság, értelmiség, migráció, média, szórványkutatás témában. A Magyar Tudományos Akadémia külhoni köztestületi tagja (2000-); a vajdasági Magyarságkutató Tudományos Társaság alapító tagja (1991) és elnöke (1995-). Tíz szakmai és tudományos testület/szervezet, közte a Magyar Tudományos Akadémia „Magyar Tudományosság Külföldön” Elnöki Bizottság tagja. 2008-ban a Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács (Újvidék) alapító tagja és alelnöke (2008–2016). A Nemzetstratégiai Kutatóintézet kutatója részmunkaidős távmunkában (2018). Publikációs eredmények: 4 monográfia, 32 tudományos könyvfejezet; 6 egyetemi tankönyv; több mint 200 publikált tanulmány/cikk hazai és külföldi (Szerbia, Magyarország, Románia, Szlovákia, Hollandia, Svájc, Németország, Ausztria) szakmai és tudományos folyóiratokban; több mint 240 konferencia-részvétel; 76 kutatási projektum. Szerkesztés: a szabadkai székhelyű Magyarságkutató Tudományos Társaság szakpublikáció-sorozatának (15 kötet 1998-tól), a Regionális Tudományi Társaság kötetének (2006–2007) és a Vajdasági Módszertani Központ kiadványainak (2008–2009) a szerkesztője. Több szakfolyóirat szerkesztőségi tagja: *Létünk* (1978–1995), *Új Kép* pedagógiai szaklap (1997-), az *Aracs* közéleti folyóirat (2004–2011), *Anali* egyetemi tudományos folyóirat (2019–2020). Díjai és kitüntetései: Magyar Érdemrend Lovagkeresztje (Magyarország Köztársasági Elnöke társadalomtudományi munkásságáért, a délvideki magyar közösség szolgálatáért, tehetség gondozásáért, 2012-ben); Arany János Kiemelkedő Tudományos Teljesítményért díj (Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága, 2009-ben); Kisebbségekért díj (Magyar Köztársaság, 2005-ben, tudományos, oktatói, közéleti tevékenységéért); Gróf Klebelsberg Kunó emlékérem (Magyar Oktatási Miniszter, 2000).

E-mail: gmolnariren@gmail.com

GULYÁS BARNABÁS

1990-ben született Miskolcon. Jelenleg Budapesten él. A középiskolát Miskolcon végezte el a Gábor Áron Művészeti Iskola Szakközépiskolában. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Karán diplomázott alapszakon 2012-ben, mesterszakon 2017-ben. Fő érdeklődési területe a fiatalok az őket érintő döntéshozatalban való részvételének fokozásával kapcsolatos. Terepen dolgozó szakemberként foglalkozik ifjúsági közösségfejlesztéssel. Jelenleg a Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság munkatársa, egyben elnöke.

E-mail: barnabas.gulyas@gyiot.hu

HIRES-LASZLÓ KORNÉLIA

1982-ben született Beregszászon. Tanulmányait az egykori Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskolán (Beregszászon) tanítói, valamint a Debreceni Egyetemen szociológia szakokon végezte, majd a Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia Doktori Iskolájában folytatta és jelenleg a fokozatszerzés folyamatában van. A Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatója és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola oktatója. Számos kutatásban vett részt, amelyek elsősorban a kárpátaljai magyarságra vonatkoztak és az utóbbi időben végzett két legnagyobb kutatás, ezek közül a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 illetve a Pro Inte Kárpátalja 2019. Publikációi elsősorban a kárpátaljai magyarság kisebbségi identitásának, etnicitásának, tannyelv-választásának, migrációjának témakörében jelentek meg különböző tanulmány kötetekben és folyóiratokban.

E-mail: hlkornelia@gmail.com

KOVÁCS TERÉZ

1949-ben született Óbecsén. 1973-ban a Belgrádi Egyetem BTK Karán szociológus diplomát, ugyanott 1980-ban magiszteri fokozatot szerzett. Rövid ideig újságíró, majd tanársegéd, illetve adjunktus volt az Újvidéki Egyetem BTK Karán. 1983-ban előbb állami ösztöndíjjal került Budapestre, majd 1984-ben véglegesen áttelepült Magyarországra. Ugyanabban az évben megszerezte a kandidátusi, illetve 2009-ben az MTA doktori fokozatot is. 2010-ben kinevezték a Kaposvári Egyetem professzorává. 27 évig tudományos főmunkatársként, majd tudományos tanácsadóként az MTA Regionális Kutatások Központjában dolgozott. Ebből két évet töltött Kecskeméten, a többit Pécsen, ahol jelenleg is él. A Regionális Kutatások Központjában számos hazai és külföldi alap- és alkalmazott kutatásban vett részt, illetve volt a vezetőjük (OTKA, FAO). Nevéhez kapcsolódik a vidékkutatók fontos fórumának számító „Falukonferenciák” ötlete és megszervezése. 1991-1997 között hét nagyszabású rendezvényt szervezett, neves meghívottak részvételével. Az elhangzott előadások a szerkesztőjeként a kötetek megjelenést is elősegítette. Legismertebb monográfiái: Vidékfejlesztési politika (2003, 2012, Dialóg Campus) és Paraszti gazdálkodás és társadalom átalakulása (2010, L'Harmattan). Fő kutatási területe a vidékfejlesztés, az egyéni mezőgazdaság területi különbségének szociokulturális beágyazottsága, a vidéki társadalom átalakulása, a határon túli magyarok nemzeti identitása. A kutatás mellett továbbá közalkalmazotti jogviszonyban oktatott 10 éven keresztül a Kaposvári Egyetemen, illetve másfél évet a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. 2012-ben a Pécsi Tudományegyetem BTK professzora lett. Ekkor szerveződött a PTE-n a Demográfia és Szociológia PhD Iskola, amelynek professzori tisztségét, a településszociológia program vezetője, illetve 2017. szeptember 1-től 2019. szeptember 7-ig az iskola vezetője volt, ezt követően pedig a Pécsi Tudományegyetem professzor emeritája lett.

E-mail: kovacs.terez@pte.hu

LADANCSIK TIBOR

1991-ben született Újvidéken, jelenleg Ómoravicán él. Középiskolába Szabadkán, a Kosztolányi Dezső Tehetséggondozó Gimnáziumba járt. Az alap- és mesterképzést a Szegedi Tudományegyetem szociológia szakján végezte el. Jelenleg a Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskolájában, a Szociológia és Társadalompolitika Doktori Programban tanul. Fő kutatási területe a nemzetiségek közti vegyes házasságok, a disszertációját is ebből a témából írja.

E-mail: tiber.ladancsik@gmail.com

MOLNÁR GERGELY

1984-ben született Kecskeméten. Jelenleg Piliscsabán él. Szülővárosában végezte az általános és középiskolát, a Katona József Gimnáziumban érettségizett 2003-ban. Az ELTE BTK magyar nyelv és irodalom szakos bölcsész és tanár szakán 2009-ben diplomázott; illetve néprajz szakon is szerzett egy muzeológusi és tanári oklevelet. Közben szülővárosában általános iskolai tanárként dolgozott egy tanévet, majd 2010-től három évig az ELTE BTK Európai Etnológiai Doktori Iskola program képzésében vett részt, oktatott is a tanzéken, néprajztudományi értekezését 2015-ben védte meg. Modernizáció tárgyú dolgozatának címe: A vasút hatása a közlekedésre, árumozgásra. Útvonal, életmód és társadalom. Kecskemét (1850–1980). Közben Erasmus ösztöndíjjal a Bécsi Egyetem európai etnológiai stúdiumait látogatta. 2015-ben Nagykőrösön az Arany János Múzeumban dolgozott művelődésszervező- és muzeológusként. Közben összesen másfél évet töltött a Kőrösi Csoma Program keretében németországi magyar közösségekben, ahol tanulva tanított. 2016-ban került a Nemzetstratégiai Kutatóintézet kötelékébe, jelenleg ott osztályvezető. Angolul és németül felsőfokon ír, olvas, beszél. A 2016 szeptemberében, Zeteváralján szervezett Maradj itthon! Gyere haza! mottójú Kós Károly Szülőföldkutató és Honismereti Tábor szakmai programjának egyik vezetője, a terepmunkáról szóló kutatási jelentés felelős szerkesztője.

E-mail: gergely.molnar@nski.gov.hu

MRVA MARIANNA

1987-ben született Dunaszerdahelyen. Jelenleg Pozsonyban él. A dunaszerdahelyi Vámbéry Ármán Gimnáziumban érettségizett 2006-ban, majd 2011-ben a pozsonyi Comenius Egyetem Szociológia Tanszékén szerzett diplomát. Jelenleg a Szlovák Tudományos Akadémia Szociológiai Intézetének doktoranduszaként, valamint a Fórum Kisebbségkutató Intézet külsős munkatársaként tevékenykedik. 2018-ban elnyerte a Visegrádi Alap ösztöndíját, amelynek köszönhetően a téli szemesztert Prágában, a Cseh Köztársaság Tudományos Akadémiáján töltötte. Kutatási területe jelenleg elsősorban a társadalmi bizalom és az életminőség.

E-mail: mrva.marianna@gmail.com

RÖVID IRÉN

1988-ban született Gyulán, jelenleg Szegeden él. Középiskolai tanulmányait Békéscsabán végezte, alap- és mesterszakos felsőfokú tanulmányait a Szegedi Tudományegyetem Szociológia szakán folytatta, majd 2014-ben felvételt nyert a Pécsi Tudományegyetem Demográfia és Szociológia Doktori Iskolába. Fő kutatási területei közé tartozik a szinglik, valamint az egyedülálló szülők társadalmi, területi jellemzőinek vizsgálata. Alap- és mesterszakos tanulmányai alatt 2007 és 2012 között kéredebiztos, illetve csoportvezető volt a Szeged Studies nevű éves gyakoriságú adatfelvételen. Részt vett a 2016. évi mikrocenzus szakmai előkészítési és adatfelvételi munkafázisaiban. 2012 óta a Központi Statisztikai Hivatalnál dolgozik elemzőként, ahol főként a jövedelmi helyzetről, a szegénységről, a fogyasztási szokásokról, valamint a népesség szubjektív jóllétének jellemzőiről készít átfogó elemzéseket.

E-mail: iren.rovid@gmail.com

SZÉKELY LEVENTE

1979-ben született Kolozsváron. Szociológus, tanulmányait az ELTE Társadalomtudományi és Bölcsészettudományi Karán, valamint a Budapesti Corvinus Egyetemen végezte, ahol PhD értekezését is megvédte 2014 tavaszán. Korábban a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen működő Információs Társadalom és Trendkutató Központban (ITTK) dolgozott kutatóként, megfordult neves piackutató intézeteknél. Jelenleg a Kutatópont kutatási igazgatója, a Budapesti Corvinus Egyetemen működő Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet tudományos munkatársa. Számos kvalitatív és kvantitatív megközelítésű kutatást vezetett különböző területeken (pl. médiafogyasztás, szerencsejátékok, ifjúság, pénzügyi kultúra, stb.). 2012-ben vette át a nagymintás ifjúságkutatás szakmai irányítását. A 2012-es kutatásból a gyorsjelentés mellett, közel 1500 oldalnyi saját (szerkesztett vagy megírt) tudományos megközelítésű munka született, továbbá hazai és külföldi recenzio, illetve számos egyéb publikáció. A kutatás eredményeinek kommunikációja több mint félezer sajtómegjelenést generált, köztük a legjelentősebb hazai nyomtatott, hagyományos elektronikus és internetes médiában. A 2016-os kutatás eredményeinek részletes feldolgozása folyamatban van, a gyorsjelentések és a tanulmánykötet már napvilágot láttak jelentős médiafigyelmet generálva. Székely Levente a Kutatópont kutatási igazgatójaként évi kb. félszáz, zömében piackutatói projekt menedzseléséért felel. Néhány jelentősebb megrendelő az elmúlt évekből: Szerencsejáték Zrt.; MVM; MOL Nyrt.; Vodafone; Magyar Telekom; Magyar Tudományos Akadémia; Antenna Hungária; Nemzeti Civil Alap; IBM; Invitel; ELMŰ-ÉMÁSZ; Diákhitel Zrt.; Kecskeméti Főiskola; Porsche Hungaria stb. Több mint félszáz tudományos publikáció (folyóiratcikkek, könyvfejezetek, jelentések) és kb. ugyanennyi, főként online cikk önálló vagy társszerzője, és számos konferencia-előadást tartott elsősorban az ifjúságügy és az információs társadalom tématerületein. Legutóbbi szerkesztett munkája a Magyar fiatalok a Kárpát-medencében tanulmánykötet. (Magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Kutatópont - Enigma2001. 2018.) Kutatási érdeklődése: médiafogyasztás, új média, információs társadalom, ifjúságügy, generációk, oktatásügy, kultúrafogyasztás, pénzügyi kultúra, civil szervezetek.

E-mail: szekely.levente@hotmail.com